

Benjamin Bratton

Překladatelé: Adam Hrubý, Lukáš Likavčan, Roman Novotný

Editor: Ondřej Trhoň (za přispění Veroniky Sellnerové)

Poznámky pod čarou nejsou součástí původního textu, při překladu jsme se snažili zachovat autorovy typografické úpravy (velká písmena, kurzívu atp.)

Černý Stack

Planetární výpočetní procesy nabývají různých podob na různých úrovních: jsou to energetické sítě, je to těžba nerostů nebo chtonická¹ infrastruktura Cloudu. Promítají se do privatizace softwarových systémů, správy měst a veřejných služeb. Vidíme je v podobě masivních a univerzálních adresních systémů; rozhraní sestrojených z augmentovaných rukou a očí nebo distribuovaných skrze různé objekty. Jsme uživatelé produktů a systémů, které nás vedou k nadměrné sebekvantifikaci (která se stává naší hlavní hodnotou), ale zároveň nás konfrontují s rozkladným vlivem přicházejících zástupů nelidských “uživatelů” (senzorů, aut nebo robotů).² Místo abychom všechny tyto druhy současných výpočetních technologií chápali jako jednotlivé typy osamostatňujících se strojů, měli bychom na ně nahlížet spíše jako na utvářející se tělo nahodilé megastruktury. Dost možná jsou totiž všechny jeho části vrstva za vrstvou zarovnané do něčeho, co se podobá obřím (a neukončenému), všeprostopujícím (a nepravidelnému) softwarovému a hardwarovému *Stacku*. Model Stacku zároveň existuje i neexistuje. Je to stroj

¹ “To, co je pod zemí”, slovo používané pro označování tajuplných sil a duchů z podsvětí, především v řecké mytologii. Vychází z pojmu *khton*, který označuje říši oddělenou od zemského, povrchového života.

² Pro Brattona je součástí planetárních výpočetních procesů vše, co je opatřeno adresou, tj. cokoli, co je indexovatelné v rámci jedné (ale nejčastěji více) platformy. Příkladem je ubiquitous computing nebo internet věcí, kdy jsou adresou opatřeny nejen virtuální (např. webové) artefakty, ale rovněž architektonická rozhraní, města a předměty každodenního užití. Bratton pak buduje pojem tzv. hluboké adresy - hypotetické adresovatelnosti čehokoliv od buněk po astronomické objekty v na sebe navazujících rhizomatických řetězcích. Už dnes je však Stack propojen od Uživatelské akce až po produkci zemské energie, která “živí” cloudovou infrastrukturu zajišťující reakci.

sloužící jako schéma, stejně tak se ale jedná i o schéma strojů.³ Taková koncepce s sebou přináší představu totality. Když se podíváme, jak jiné totalitní teorie fungovaly dříve, možná Stack umožní, abychom nové typy vládnutí (governmentalit) a suverenity budovali srozumitelnějším i efektivnějším způsobem.

Můj zájem o geopolitiku planetárních výpočetních procesů tak není tolik o problémech soukromí nebo státního sledování. Mnohem víc mě zajímají způsoby, jimiž tato geopolitika zkresluje a deformuje tradiční módy vestfálské politické geografie, jurisdikce a suverenity, a vytváří nová teritoria dle obrazu svého. Vycházím u toho (a vymezuji se vůči) pozdní práci Carla Schmitta *Nomos země*⁴, kriticky navazují na jeho (třebaže) nedokonalou historii geometrií geopolitických architektur. "Nomos" odkazuje k dominantní a esenciální logice politického rozdělení země (pevnin, moří a/nebo vzduchu, nyní také prostorů, které americká armáda nazývá jednoduše "kyber") a rovněž ke geopolitickému řádu, jež toto rozdělení stabilizuje. *Nomos*, definovaný podle geometrie horizontálních smyček (např. hranic států) moderních státních systémů, ale dnes začíná poněkud skřípat a vrzat. Jak "Pohled státu"⁵ opouští původní teritoriální hnízda — a jde tak současně pro i proti nárokům planetárních výpočetních procesů — zápasíme s nepravidelnými abstrakcemi informací, času a teritorií, a chaotickou de-laminací (praktické) suverenity od okupace terénu. Momentálně by např. *nomos* Cloudu stanovoval jurisdikci nejen dle horizontálních subdivizí fyzických míst států pro státy, ale také podle vertikálního

³ Softwarové (i hardwarové) Stacky jsou technickými strukturami, které přiřazují různé specifické shluky technologií do vzájemně závislých vrstev. Fixují rovněž specifické protokoly pro posílání informací z jedné vrstvy nahoru či dolů do dalších, přilehlých vrstev. Příkladem jsou např. OSI a TCP/IP modely.

⁴ V sociologii termín *nomos* odkazuje k prozatímním řádům (zvykům a obyčejům) společenského a politického jednání, sociálně konstruovaného a historicky (i geograficky) konkrétního. Termín je odvozen z řeckého νόμος a vztahuje se nejen k explicitním zákonům, ale ke všem normám a formám lidských každodenních aktivit. *Nomos* znamená řád platný a závazný pro ty, jež spadají pod jeho jurisdikci, tudíž se jedná o sociální konstrukt s etickou dimenzí. Je vírou, názorem nebo úhlem pohledu; je lidským vynálezem.

⁵ Bratton odkazuje k pojmu "Státní pohled" Jamese Scotta, autora knihy *Vidět jako stát*. V ní autor kritizuje systém domněnek, který nazývá jako vysoký modernismus, jenž se soustředil na důvěru ve schopnost navrhovat a řídit společnost dle vědeckých zákonů. Vypadá to ale, že se význam Státního pohledu posunul mimo kontext Scottovy původní protistátní/státně-kritické teze - viz např. přednáška Bruna Latoura "Jak přemýšlet jako stát". Pro tento případ jde o navázání jednoho podprocesu ke Scottově konotaci (jak státy nazírají vše, co je dostupné jejich schémátům) směrem k více Foucaultovskému významu aktuálních optických technologií, které vytváří formy vládnutí k obrazu svému. V současnosti se těmto privilegiím rovněž těší hardwarové a softwarové platformy, které takové optiky tvoří a využívají je jako základ svých vlastní exo-státních inovací způsobů vládnutí.

řazení navzájem propojených vrstev na sebe: dvě geometrie, které někdy souzní, někdy jsou zase naprosto mimoběžné, tak, že jedna druhou nahlédnout nedokáže.⁶

Stack můžeme ve zkratce chápat jako *nomos* vykreslený vertikálně zhuštěnou politickou geografii. V mé analýze popisují šest vrstev Stacku. Jsou to *Země, Cloud, Město, Adresa, Rozhraní* a *Uživatel*. Místo popisu všech se raději detailněji zaměřím na Cloud a Uživatele, abych mohl navrhnout alternativní designová řešení, týkající se jak těchto vrstev samotných, tak totality (lépe řečeno nadcházející totality, pro nadcházející *nomos*). *Černý Stack se pak má ke Stacku tak, jak se stín budoucnosti má k formě přítomnosti*. Černý Stack není ani tak anarchistický nebo deathmetalový, ani neleží za neprůhledným sklem. Je spíše nadcházející výpočetní totalitou momentálně definovanou tím, čím v současnosti není: prázdnými poli svého rámce (která čekají na své naplnění obsahem) a svou hrozivou nevyhnutelností. Nejedná se o platformu, kterou máme, ale kterou můžeme mít. Takovou platformu by definovaly především dvě věci - produktivní síla vnitřních nahodilostí a její životní strategie, podle které může být i ta nejhorší možnost (dokonce i zlo) nakonec tou nejlepší cestou ven. Není to ani tak “možná budoucnost”, jako spíš únik z přítomnosti.

⁶ Pojem Cloud Bratton používá ve velmi obecném slova smyslu, označuje jím jak softwarové/hardwarové platformy planetárního měřítka, tak i podpůrná datová centra, fyzická přenosová propojení, aplikace prohlížeče atd.

Cloud

Platformy v Cloudové vrstvě Stacku jsou strukturovány podle hustých, mnohočetných a k sobě nepřiléhajících geografí; připomínají hybrid americké superjurisdikce a chartrových (sídlíštních) měst.⁷ Těm se podařilo na vyvlastněné půdě vystavět do jisté míry privatizovaná lidská společenství. Ale možná jde o něco víc.

Nejaktuálnějším geografickým dramatem, které prostupuje cloudovou vrstvou, je konflikt mezi Čínou a Googlem. Ten probíhá už od roku 2008: Čína hackuje Google, Google se stahuje z Číny, NSA hackuje Čínu, NSA hackuje Google, Google anonymně píše knihy pro Ministerstvo zahraničních věcí, až Google nakonec bez jediného slova obejde ty nejvyšší dozorové orgány tak, že je všechny začleňuje do nabídky svých služeb. Nikoliv transgrese, ale absorpce. Firmwary routerů vyrobených v Číně zatím čekají na svou příležitost.

Jsou to zvláštní geografická uspořádání. Google podal sérii patentů týkajících se offshorových datových center. Tato centra by ležela v mezinárodních vodách - přílivové vlny a vodní proudy by byly využity k chlazení serverů. Určit, ke které jurisdikci budou patřit, je extrémně komplexní problém - může za to globální Cloud, přivedený z mimostátního prostoru. Takové situace jsou přitom čím dál méně výjimečné, naopak, jsou předvojem stavu, který se pomalu stává normálním. Ve sporu mezi „hackery“ čínské Lidové osvobozené armády a Googlem jde o víc, než jen o zástupný boj dvou státních aparátů. Je to konflikt mezi geometrickými orientacemi politické geografie samotné - jedna vychází z teritoriální integrity státu, zatímco křivky druhé jsou utkány z vláken světové informační sítě, která vyžaduje,

⁷Internet je od počátku „americkým“ vynálezem. Způsob propojování a vůbec jeho funkcionalita je tak implicitně i explicitně formována a dodnes z velké části určována právem USA. Charterová města jsou taková města, jejichž principy vládnutí nejsou odvozeny přímo od států, v nichž se nachází, ale od vlastních ustavujících dokumentů. Příkladem mohou být některá kalifornská města nebo Hong Kong v rámci Číny. Ve zkratce se jedná o územní celky s vlastní suverénním statusem, státy jejich územím přidělují výjimečný stav. Pro Keller Easterling to platí i pro tzv. free-trade zóny, Bratton v podobném duchu mluví i o letištích.

aby její obsah byl “uspořádaný a snadno využitelný.”⁸ Jde o střet mezi dvěma logikami vládnutí; dvěma teritoriálními geometriemi. Jednu definuje horizontální členění plochy, druhou vršení vertikálních vrstev; jedna je státem, druhá para-státem; z každého bodu mapy jde pozorovat, jak jedna shora přiléhá na druhou - jejich setkání ale nikdy nevyústí v žádný kosmopolitní konsenzus. Naopak, navzájem se neustále třou jako písek mezi litosférickými deskami. Taková je geopolitika naší doby, která se odehrává ruku v ruce s mocnou evoluční silou proměňující její jednotlivé druhy.

Vidíme tedy, že současné Cloudové platformy upozadují, ne-li přímo nahrazují tradiční základní funkce států. Ukazují na nové prostorové a temporální modely veřejného života a politiky - v dobrém i zlém. Archaické státy měly autoritu, protože dokázaly pro své občany, respektive poddané, pravidelně zajistit potravu. Modernizace pak do smlouvy s Leviathanem⁹ přidala další dodatky: energetiku, infrastrukturu, právní subjektivitu, objektivní a podrobné mapy, stabilní a důvěryhodné měny a v neposlední řadě taky oddanost k vlajkám a symbolům. Všechny a mnohé další nyní poskytují Cloudové platformy. Formálně přitom nenahrazují roli státu - věci jako Google ID jsou prostě užitečnější a efektivnější pro každodenní použití. Zapojení do platforem není povinné, a proto mnohem víc než na nějaké ústavní dohodě stojí na extrakci. Cloudová polis vydělává na kognitivním kapitálu svých uživatelů, kteří směňují svou pozornost a mikroekonomickou nezávislost

⁸Citace oficiálního motta Googlu: “Our mission is to organize the world’s information and make it universally accessible and useful.” Zároveň také zřejmě narážka na Google Earth, organizující obraz zemského povrchu podle obrazu svého. Google, pro něhož se tak svět stává sám o sobě informací, se tak podle vlastního hesla stává mocným interpretem podoby Země a světa.

⁹ Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského je kniha napsaná r. 1651 [Thomasem Hobbesem](#). Její název je převzat dle biblického [Leviathana](#) (mořské nestvůry). Kniha je státně teoretickým pojednáním, zabývajícím se strukturou společnosti, která je efektně znázorněna i na titulní stránce zobrazením státního giganta tvořeného z jednotlivců, který nese v jedné ruce meč, v druhé biskupskou berlu. (Wikipedia)

za služby globální infrastruktury - platformy jim za to nabízí unikátní online identitu a povolení tuto infrastrukturu využívat.

Z toho je zřejmé, že postrádáme geopolitickou teorii, která by dokázala takové transformace pochopit. Než se vyjevily pravé záměry bezpečnostního aparátu USA, mnozí považovali Cloud za prostor, v němž státy nemají žádnou skutečnou pravomoc, snad ani žádnou roli: na to jsou příliš pomalé, příliš hloupé a jde je snadno přechytračit správným prohlížečem. Zdálo se, že státy čeká postupný rozklad - budou část po části rozebrány, až nezbyde nic, než nedotknutelný systém zdravotního pojištění s vlastním fotbalovým týmem na mistrovství světa. V dlouhodobém horizontu k tomu může bezpochyby dojít. Možná nás čeká svět, ve kterém se moderní státy odeberou po bok šlechticů, jejichž úděl je pouze ceremoniální. Budoucnost, ve které státu zbyde jen symbolická autorita a přijde o všechno ostatní. Jenže dnes slyšíme spíš opačný, ale stejně křehký závěr: Cloud je *jediný* stát, rovná se státu, a je to prostředí, jehož podstatou (figurativní i potenciální) je totalita. Navzdory všemu bych na to ale nesázel.

Vzhlížejíce k Černému Stacku můžeme pozorovat, jak nové způsoby vládnutí (governmentality) povstávají z nových metod pro zdaňování toků různých entit (příjmů, pozornosti, kliků, pohybu, elektronů, uhlíku a tak dál) na různých místech (v přístavech, pomocí bran). Není vůbec jasné, jestli nad nimi (v dlouhodobém horizontu) místo států převezmou kontrolu Cloudové platformy, zda se budou státy samotné nadále vyvíjet k obrazu Cloudu a budou zpětně absorbovat zcizené funkce, nedojde-li k oddělení Cloudu od státu (případně jejich úhlopříčnému natočení), nebo jestli se takzvaný stát dohledu (surveillance state - USA, Čína a tak dále) stane univerzálním kyselým roztokem, v němž se rozpustí kosmicky nepropustná megastruktura absolutní paranoie (včetně tlaku na absolutní transparentnost). Může nastat všechno zároveň, nebo vůbec nic.

Stát, trh nebo platforma: která z těchto struktur je lépe přizpůsobena ke zdaňování rozhraní (ve smyslu interface), která používáme v každodenním životě?

Která z nich tak bude schopná lépe zajistit svoji suverenitu? Je to samozřejmě falešné dilema, ale vyvolává otázku, kde vůbec leží zdroj vládnutí (governance), respektive moci. Co jiného by měla znamenat “veřejnost” než spojení, která umožňují právě taková rozhraní? Kde jinde leží podstata vládnutí (chápaného jako nezbytná, záměrná, vymahatelná a trvalá kompozice politických subjektů a jejich mediace), pokud ne zde? Určitě ne ve zkomplikované struktuře parlamentární reprezentace, bludné monadické individuální jednotce, ani nemá podobu smutného a malého komunitního konsenzu poháněného morálním poručnictvím. Jsou to právě imanentní (všepronikající), vždy dostupná a přítomná rozhraní, která nás rozdělují a poutají k sobě. Z čeho by měla vyvěrat svrchovanost, když ne z toho, co existuje mezi námi (odvozená každého z nás individuálně), ale z toho, co tvoří svět prostřednictvím nás?

Zde je důležité zdůraznit, že Cloudové platformy (zahrnující někdy i státní aparáty) jsou právě tím, čím jsou: *platformami*. Stejně tak je podstatné uvědomit si, že „platformy“ nejsou pouze technickou architekturou; jsou rovněž institucionální formou. Centralizují (stejně jako státy), vytyčují základní podmínky účasti v souladu s rigidními, ale univerzálními protokoly, a současně decentralizují (stejně jako trhy), když koordinují ekonomiky nikoliv prostřednictvím superimpozice fixních plánů, ale skrze interoperabilní a emergentní interakce.¹⁰ Vedle států a trhů, jsou platformy třetí (institucionální) formou. Koordinují pomocí pevně stanovených protokolů, zatímco rozhánějí Uživatele (značka: chování ve volném výběhu) a pozorují je s milující, ale i znepokojivě vševědoucí laskavostí. Z perspektivy platformy jako totality, pokládají rozhraní každodenního života vzájemně jedno na druhé, se začínají maximální stát a minimální stát, Rudá hojnost¹¹ a Google Gosplan¹², navzájem zvláštním způsobem podobat.

¹⁰ Definice, kterou Bratton později nabízí v *The Stack*: “Pojem platformy referuje k „na standardech založenému technicko-ekonomickému systému, který simultánně distribuuje rozhraní skrze jejich dálkovou koordinaci a skrze tu samou koordinaci centralizuje jejich integrovaný dohled.“

¹¹ Francis Spufford, *Red Plenty*, 2010 historicko-fikční drama z 60. let pojednává o době, kdy to vypadalo, že komunismus snad bude mít vyšší nadbytky než kapitalismus

¹² Gosplan – státní plánovací kancelář Sovětského svazu

Naše vlastní účast v takovém prostředí se mnohem méně podobá roli občana nějaké *polis* nebo *homo economicus* na nějakém trhu - jsme spíš Uživatelé platformy. Podle mě je úkolem geopolitické teorie vyvinout odpovídající historickou metodologii, typologii a program pro takovéto platformy. Ty by pak neměly být zkratkou pro Cloudový feudalismus (ani síťovou politiku „multitudy“), ale modely organizace trvalých alter-totalit, jež řídí pevnou ruku zákona, pokud ne nutně jeho formami a formalitami. Naše chápání politické ekonomie platformem si žádá své vlastní Hobbese, Marxe, Hayeky a Keynese.

Uživatel

V pozici Uživatele jako politického subjektu je skrytý protichůdný impulz, na který je užitečné se zaměřit. Uživatelé jsou na jedné straně naváděni k umělé pře-individualizaci, ale na druhé k totální pluralizaci. Obě tyto tendence se podílí na geopolitice transparentnosti. Tento rozpor pronásleduje například hnutí Quantified Self¹³, kalifornskou medicínskou teologii. Uživatel nejdříve nahlédne svůj digitální zrcadlový obraz, který ho přesvědčuje o jeho individuální soudržnosti a stabilitě. Takový je pocit vlastní krásy, který granularita a intenzita těchto informací vyvolává. Právě proto je Quantified Self tak populární u lidí, které inspiruje X-Menovský výklad *Atlasovy vzpoury*.¹⁴ Jenže pak začnou do diagramu kvantifikujícího dopad vnějšího světa na osobu Uživatele přibývat další data - kvalita jeho střevního mikrobiomu, krátkodobý i dlouhodobý stav životního prostředí, epidemiologický kontext a tak dále. A postupně začíná to vše, co k němu nepatří, co “není on”, přepisovat jakékoliv ponětí samostatnosti. Soběstačný činitel pak leží přemožený pod nánosem nových dat o vnějším světě. Je to jako v Theseově paradoxu. Stejně jako v něm byla každá část objektu nahrazena, nezbývá v něm už nic původního kromě metafyzické slupky, tak i Uživatel je konfrontován s existenciálním prozřením, že i on sám je z jakéhokoliv pohledu jen místem průniku mnoha různých proudů. Pozice

¹³ Pozn. zosobňují ho fitness trackery, chytré hodinky, aplikace vyhodnocující spánek, kreslíci grafy srdečního tepu.

¹⁴ Pozn. nejznámější román americké spisovatelky Ayn Rand, centrální text filozofie Objektivismu a bible libertariánství, politické ideologie postavené na prosazování maximální negativní svobody jednotlivce

Uživatele je tedy dvojitý - nejdříve vede k nadprodukci individuální identity, aby ji stejný mechanismus později vyhodil do vzduchu.

Naše současná geopolitika i její alternativy dnešní pozici Uživatelů neodpovídají. Oidipovský diskurz soukromí a transparentnosti ve vztahu ke „zlotřilému oku“ nezvaného nevládního otce je nezbytným procesem na cestě k alterglobalismu, který ale má reálné meze, jež stojí za to připomenout. Geopolitika výpočetních procesů, která ve svém jádru vychází z biopolitiky *soukromí*, sebeimunizace před jakýmkoliv nuceným vystavením se veřejnosti, platformám, státům, těm Druhým, může také někdy sloužit k psychologické internalizaci stále se rozšiřující ekonomie nástupnictví, kastrovní úzkosti - čehokoliv. Výsledkem je pre-paranoia z odevzdání se atomickému a anomickému snu vlády nad sebou samým, kterému jinak říkáme „neoliberální subjekt“.

Horizont prostoru, kde se diskurzivní formace subjektu střetává s technickým utvářením (konstitucí) Uživatele, se táhne mnohem dál, za hranice definované těmito typy individuace. Zvažme například takzvané proxy uživatele. u Proxy, projekt podporovaný technologickým inkubátorem Google Ideas, je modifikace internetového prohlížeče, která umožňuje jednoduché párování uživatelů kdekoli na planetě. Dovoluje uživateli na jednom místě (uvězněnému v tom „zlém internetu“) předávat digitální informace skrze virtuální polohu někoho jiného (který má k dispozici „hodný internet“) - když si připomeneme proxy servery vzniklé během Arabského jara, je zřejmé, proč by inkubátor Google Ideas (pod vedením byznymena Jareda Cohena) mohl mít zvláštní zájem na zabudování této funkcionality přímo do prohlížeče Chrome. Vezměte si geopolitický prostor vztahů Čína-Google. V rámci něho by se taková platforma mohla dostat do rukou miliardám uživatelů - a to i kdyby Google technicky vzato „v Číně“ fyzicky nebyl. Uživatelé využívající jeho zahraničních proxy služeb by se ocitli, co se internetové geografie týče, zároveň vně i uvnitř Číny. Vývojáři uProxy jsou přesvědčení, že k hacknutí spojení by bylo potřeba dvou simultánních a synchronizovaných útoků typu man-in-the-middle v tak obřím měřítku, že by bylo dnes téměř neproveditelné, a to ani těmi nejsilnějšími aktéry státního aparátu. Znepokojující je ale spíše možná to, že se takový rámec dá stejně snadno využít k získávání dat z párové strany — onoho

druhého, párového „uživatele“ — kterého bychom z dobrých důvodů měli raději nechat být.

Některé plurální Uživatelské subjekty, které jsou spojené pomocí proxy nebo jinými způsoby, by se mohly skládat z různých druhů adresovatelných (ve smyslu jejich „polohy“, umístění v síťové infrastruktuře) subjektů: dvou lidí v různých zemích, člověka a čidla, čidla a bota, člověka a robota a čidla, nebo čehokoliv a čehokoliv. Kterákoliv z částí takového spojení by v principu nemusela náležet jen několika společně propojeným pozicím, ale mohla by zároveň přispívat k funkci nějakého meta-Uživatele. Nemusela a nebo by to ani vědět nepotřebovala, stejně jako mikrobiální genom v našich střevech nepotřebuje znát naše jméno. Spoofing¹⁵ s využitím honeypot identity¹⁶ mezi lidmi a ne-lidmi, je potřeba vztáhnout k teoretické rozloze adresního prostoru IPv6, který činí zhruba 10²³ adres na osobu nebo k jinému univerzálnímu adresnímu schématu. Propastné množství a široké spektrum „věcí“, které by se v principu mohly stát součástí takových pluralit, zahrnuje reálné i fikční adresovatelné osoby, objekty a místa, ale dokonce i adresovatelné záznamy nehmotných vztahů mezi věcmi. Každá z nich by přitom mohla zaujímat pozici sub-Uživatele v tomto internetu haecceit¹⁷.

Takže zatímco Stack (a Černý Stack) inscenuje smrt Uživatele v jednom smyslu — jako zánik určitého rezolutního humanismu — a dělá to proto, že současně přináší multiplikaci a rozmnožení jiných druhů ne-lidských Uživatelů (včetně snímačů a čidel, finančních algoritmů a robotů velikosti pár nanometrů až po ty, co jsou velcí jako budovy). S kterýmkoliv z nich můžeme navázat vztah jako součásti kompozitního Uživatele. Klíčová je v tomhle ohledu proměna Cloudových platforem, které víc a víc sází na robotiku. Stejně jako Darwinovy želvy Darwinovy želvy našly cestu na různé Galapážské ostrovy, tak i kambrická robotická exploze je podobná rozrůžňování druhů v divoké přírodě, mimo stěny laboratoře, zatímco se “my” nacházíme na “jejich” straně, nikoliv někde venku. Jak se bude robotika a Cloudový

¹⁵ Kybernetický podvod, při kterém se entita vydává za jinou, používá falešnou, maskovanou identitu

¹⁶ Honeypot je počítačový systém připojený k internetu, jehož jediným účelem je přilákat a "chytit" lidi, kteří chtějí proniknout do počítačových systémů ostatních

¹⁷ Alternativně totost, pojem, který zdůrazňuje vlastní odlišnost jedné věci od druhé, specifickou diferencí jsoucna

hardware všech možných měřítek dál promíchávat a vytvářet souhrnnou kategorii stroje, bude v běžné interakci lidí s roboty čím dál méně jasné, jestli máme co do činění zrovna s plně nezávislou, částečně nezávislou a nebo čistě lidsky řízenou syntetickou inteligencí. Turingův test se při každodenních interakcích opakuje znova a znova - ovládá daný stroj osoba? A jestli ano, tak do jaké míry? Postupem času tato otázka pozbude významu a základní postavení člověka (a dokonce i života na uhlíkové bázi obecně) jako prahu základního měřítka inteligence a kvalifikačního kritéria politické etiky se začne jevit jako nevkusný zbytkový rasismus, který nahradí méně antropocentrický referenční rámec.

Pozice Uživatele se tak jen velmi neúplně promítá na jakékoliv individuální tělo. Z pohledu platformy je to, co vypadá jako jednotlivina, ve skutečnosti mnohost; to, co se zdá jako mnohost, může být jednotlivina. Složitě schizofrenní stavy začínají obklopotvat už ranné vyjednávání týkající se našich pozic coby kompozitních Uživatelů. Pozice neoliberálního subjektu klade absurdní požadavky na lidi jako na Uživatele, na Kvantifikovaná Já, dělá z nich Systémové Administrátory své vlastní psyché. Z tohoto pohledu jsou pak paranoia a narcismus dva symptomy téže dispozice, dvě funkce totožné masky. Pro někoho maska slouží k pluralizaci identity podle subjektivních potřeb Uživatele jako kompozitní slitiny; jinému zase brání v těch samých požadavcích ve prospěch iluzorní integrity vlastní identity, která se drolí kolem svého existenčního jádra. Zeptejte se sami sebe: Je tento Uživatel "anonymní", protože se rozplynul do životadárné strojové mnohosti, nebo protože veřejná identifikace ohrožuje individuální vládu nad sebou samým, pocit autonomie, společenskou nezodpovědnost a tak dále? Jedno i druhé jsou dvě velmi odlišné politiky, které ale používají stejné masky a stejný softwarový balíček. Vezmeme-li v úvahu schizofrenickou ekonomiku Uživatele — nejprve jako pře-individualizovaného a poté znásobeného a de-diferencovaného — není to tak nepředvídatelná a neurotická reakce. Je však křehká a neadekvátní.

Při konstrukci Uživatele v podobě agregovaného profilu, který zároveň je a není specifický pro konkrétní entitu, není možné vyvodit žádnou jinou identitu, než vzorec interakcí mezi částečnými aktéry. Možná, třeba i ironicky, zjistíme, že pozice Uživatele v rámci Stacku má s neoliberální podobou subjektu společného mnohem

méně, než současné opoziční formáty politické subjektivity, které se pokouší (a zcela oprávněně) zpochybnit, reformovat a odporovat státnímu Stacku tak, jak v současnosti sám sebe konfiguruje. Nicméně představa nějaké Digitální listiny uživatelských práv a svobod je v situaci, kdy je diskrétní identifikace uživatele současně heterogenní i fluidní, mnohem složitější, křehčí a omezenější řešení. A to i přes svůj kosmopolitní optimismus. Jsou všichni proxy kompozitní uživatelé *jeden* Uživatel? Je Uživatelem cokoliv, co má IP adresu? A jestli ne, tak proč? Pokud je toto výsadní postavení vyhrazeno pouze jednomu druhu, lidem, tak kdy je každé zvíře tohoto druhu Uživatelem a kdy není? Je člověk Uživatelem kdykoliv, kdy produkuje nějaké informace? Pokud ano, může toto pravidlo v praxi narážet na naše naprosto základní koncepty politického. Už jen z toho důvodu to může být dobrá startovní pozice...

Kromě pevného ukotvení Uživatele jako geopolitického subjektu potřebujeme také redefinovat politický subjekt ve vztahu k reálným Uživatelským operacím; potřebujeme koncept Uživatele, který není založen ani na *homo economicus*, na parlamentním liberalismu, na post-strukturalistické lingvistické redukci, ani na vůli se uchýlit do morálního bezpečí osobního soukromí a vyhnout se tak nátlaku. Místo toho by se nová definice měla soustředit na budování prostorů vládnutí (governance), které jsou utkané z bezprostředního, přiléhajícího (v rovině), čelního (tváří v tvář) materiálu mezi subjekty. Ten se nachází ve stezích, stopách a záhybech vzdálených interakcí mezi těly a věcmi, jež se shlukují do různých sítí, které požadují velmi odlišné typy platformní suverenity.

Černé Stacky

Úvahu zakončím pár myšlenkami o *Stacku-který-máme* a *Černém stacku*, obecném modelu jeho alternativních totalit: *Stacku-který-přijde*. *Stack-který-máme* definuje nejen jeho forma, vrstvy, platformy a jejich vzájemné vztahy, ale taky jeho obsah. Odhalení za odhalením ukazuje, že obsah Stacku je obsahem naší každodenní komunikace, který se obrací ve zbraň namířenou směrem k nám. Jestliže panoptikon znamená, že nevíme, zda jsme pozorováni nebo ne, a proto se chováme, jako bychom

pozorování byli, inverzní panoptikon nastává, když víme, že sledování jsme, ale děláme, že tomu tak není. Taková je dnešní kultura dohledu: neupřímný exhibicionismus. Přicházející Stackové platformy neslibují žádné řešení, ani nám neumožní uvnitř této nové optické geopolitiky rozlišovat mezi spojencem a nepřítelem. Jednoho nadcházejícího temného dne, kdy budeme stát třeba proti Chalífátu Google, nám nakonec spolupráce s NSA bude připadat jako cesta "veřejného zájmu". "Tak se alespoň zodpovídají *nějakým* parlamentním omezením," řeknou a dodají: "Spíš než jen lakotě akcionářů a chatrným uživatelským smluvním podmínkám."

Budeme-li 11. září a vydání Patriot Actu v USA považovat za Rok Nula zahájení masivní kampaně sběru, třídění a chroustání dat (kterou teprve teď začínáme pořádně chápat, zatímco je zřejmé, že obdobné projekty v Číně, Rusku a Evropě také časem vyjdou najevo), pak si můžeme představit celek síťové komunikace poslední dekády – *Velký (datový) výlov* – jako jednotlivou, do hloubky i šířky roztaženou digitální simulaci světa (anebo její podstatné části). Je to archiv, knihovna skutečnosti. Její existence jako odcizeného státního majetku, stejně jako fyzického faktu, je téměř okultní. Téměř.

Geofilozofický profil *Velkého výlovu* se skládá z energie potřebné k jeho udržení a jeho řídicího (governing) aparátu (chápaného jako velmi rozsáhl text i jako multifunkční stroj). Zároveň přetéká přes hranice tradiční softwarové politiky. Jakoby jeho příběh i osud psal spíš Borges¹⁸ než Lawrence Lessig¹⁹. Může být zničen? Je možné smazat tuto simulaci? A je to vůbec žádoucí? Existuje odpadkový koš dostatečně velký pro případné *Velké smazání*? I v případě, že by byl kabel, který bychom mohli prostě vytáhnout ze zásuvky, a zabránit všem dalším datově-loveckým operacím, určitě někde existuje záloha, identický duplikát simulace. I kdybychom

¹⁸ Podle Borgese se jmenuje filozofický termín "Borgesovský labyrint", který představuje ontologickou otázku: "Píše spisovatel příběh, nebo příběh spisovatele?" Jde o původní koncept, se kterým přišel sám Borges v eseji Kafka a jeho předchůdci

¹⁹ Lawrence Lessig je americký profesor právní vědy na Harvard Law School, americký advokát a politický aktivista. Věnuje se autorskému právu a je jeden z nejvýznamnějších ústavních právníků. Založil Center for Internet and Society a iniciativu za Creative Commons. (Wikipedia)

jednu složku smazali, vždycky bude někde čekat další na to, až ji objeví budoucí AI archeologové, kteří budou zkoumat paleolitické kořeny svého druhu. Pohřbili bychom ji, i kdybychom mohli? Potřebovali bychom v takovém případě výstražné cedule, jako ty, které zdobí uložště jaderného odpadu v hoře Yucca, aby zabránily možným budoucím vykopávkám? Ti “šťastní” z nás, co budou během tohoto 15letého období naživu, by si mohli užívat jakousi nerozluštitelnou nesmrtelnost, uloženi v kabinetu datových kuriozit, kterými se bude probírat jakákoliv příští meta-kognitivní entita; slepovat dílky našeho já ze záznamů veřejných i soukromých onlinových aktivit bez ohledu na to, jestli se za ně stydíme, nebo jsme na ně hrdí. Za několik století každý z nás povstane z mrtvých a stane se malým Ozymandiasem složeným z videí koček hrajících na klavír a Pornhubu.

V tomto ohledu by Černý Stack mohl nakonec znamenat velmi odlišné věci. Na jednu stranu by to mohlo naznačovat, že tato simulace je neprůhledná a nezmapovatelná — nikoli ztracená, ale plně zpracovaná, redigovaná entita. Z ruin, fragmentů této minulosti bychom pak mohli proti původnímu záměru vytesat novou soudržnou totalitu, jejíž struktura by vznikla z hlubokých rekombinačních operací na a pod Zemskou vrstvou Stacku. Černá v Černém Stacku je černota povrchu světa, který už nejde dál rozvíjet přidáváním nových prvků; světa, který je naprosto nasycený, tisíckrát přepsaný a pře-determinovaný. Každý další kousek je jako kapka atramentu v moři. Narozdíl od *tabuly rasy* je v této *tabule plenus* místo pouze pro kreativitu a tvorbu, která odebírá, seškrábává barvu s plátna a odděluje - smrtí nebo nahrazováním.

Strukturální logika jakéhokoli Stackového systému nám umožňuje nahradit cokoli, co obsazuje jednu vrstvu, čímkoliv jiným, a zbytek architektury přitom bude fungovat bez přerušení dál. Obsah kterékoli vrstvy - Země, Cloudu, Města, Adresy, Rozhraní, Uživatele - může být nahrazen (včetně Uživatele, který je jen hysterickou fikcí, ať už mu budeme říkat neoliberální nebo neo-jakýkoliv), zatímco ostatní vrstvy nepřestanou udržovat životaschopnou armaturu globální infrastruktury. Stack je navržen k neustálému předělávání. Taková je jeho technická podoba. Výměna jednoho druhu Uživatele az jiný je ale obtížnější, než nahradit měděný drát v přenosové vrstvě protokolu TCP/IP optickým vláknem. Jak jsem popisoval výše,

dnes to děláme tak, že do Uživatelské pozice stavíme čím dál víc druhů věcí. Měli bychom však otevřít prostor pro mnohem komplexnější přesuny, které nebudou jen označovat další a další entity za politické subjekty nebo technické aktéry. Musíme uvolnit místo pro skutečně post-humánní a ahumánní druhy pozic.

Možná za soumraku Antropocénu dojde k historické fázi, v níž bude Google Gosplan nahrazený bezstátními platformami, na nichž budou žít mnohočetné vrstvy syntetických inteligencí a biokomunikačních forem, které skrze kyborgskou symbiózu dají vzniknout novým kontinentům. A nebo, když už nic jiného, tato ambiciózní embryonická ekologie vyhladoví svou nenasytnou uhlíkovou a energetickou touhou svého hostitele.

Některá dramata, a doufejme, že ne to o sestavování *Stacku-který-přijde*, se vyznačují určitou formou humanismu nebo představou lidství jako tradičního středobodu zájmu. Musíme se však vzdát požadavku, aby se jakákoliv umělá inteligence, která získá vědomí či rozum, musela hluboce zajímat o lidstvo - o nás konkrétně - jako o subjekt a objekt svého poznání a touhy. Nejhorší není svět, v němž nás chce AI zabít. Skutečná noční můra je ta, ve které nás bude velký stroj považovat za nerelevantní, nebo mu nebudeme připadat jako soudržná entita, kterou nestojí za to poznávat samu o sobě. Horší než být viděn jako nepřítel, je být přehlížen. Slovy Eliezera Yudkowského: "Umělá inteligence vůči vám necítí nenávisť, ani lásku, jste však stvořeni z atomů, které se jí mohou hodit pro něco jiného."

Jednou z klíčových události Stacku může být antrocidální trauma, jež nás donutí vzdát se kariéry designérů a autorů Antropocénů ve prospěch vedlejší, podpůrné role při příchodu Post-antropocénu. Černý Stack může být černý taky proto, že v něm nespátřujeme svůj vlastní odraz. Akceleracionistická geopolitika definující jeho poslední dějství je spíš chemická než eschatologická, protože její čas je spíš než na příslibu historické dialektiky postavený na izotopovém poločase rozpadu. Věřím, že ho pohání mechanismus hledání inhumánních a inhumanistických molekulárních forem: prekambriická flóra se mění v ropu, ropa v dětské hračky, dinosauři v ptáky, ptáci v ceremoniální členky, výpočetní mechanismy samy sebe konvertují v další nadcházející meta-stroj, ať už bude jakýkoliv. A Stack se mění v Černý Stack.

Ranná verze tohoto textu byla součástí přednášky Benjamin Brattona na festivalu Transmediale: Afterglow v lednu 2014 v Berlíně.

BBBIO:

Benjamin H. Bratton je profesor vizuálního umění a ředitel Centra pro design a geopolitiku na Kalifornské univerzitě a programový ředitel Strelka Institutu pro média, architekturu a design v Moskvě. Působí také jako profesor digitálního designu na The European Graduate School a na SCI-Arc (Jihokalifornském institutu architektury).

V knize *The Stack: On Software and Sovereignty* (MIT Press, 2016) Bratton představuje novou teorii pro věk globálních výpočetních procesů a algoritmického vládnutí. Podle Brattona nejde o rozdílných aspektech planetárních počítačových dějů uvažovat samostatně - inteligentní elektrické sítě, cloudové platformy, mobilní aplikace, chytrá města, internet věcí a automatizace nejsou samostatně se vyvíjející organismy, ale tvoří koherentní celek - Stack - nahodilou megastrukturu, která představuje jak výpočetní infrastrukturu, tak novou architekturu vládnutí.